

Francesc M. Rotger

S'ha acabat l'any 1999. No ha estat massa diferent dels darrers. El teatre de les illes Balears continua en una certa línia de consolidació de les seves produccions, les seves companyies i les seves infraestructures i es va constatant un creixement de públic de vegades espectacular; fenomen paral·lel i potser una mica paregut a l'etapa que, sembla, viu el cinema espanyol a les darreres temporades. A part d'això, uns quants títols memorables, tant a la cartellera cinematogràfica com a l'escència, tant de producció autòctona com importats. En canvi, 1999 ha estat un any negre per al món de l'espectacle de les Illes, per a la seva cultura i molt particularment per al seu teatre, per la desaparició física de Francesc Forteza Forteza "Xesc", la personalitat escènica més important d'aquest final de segle a l'arxipèlag.

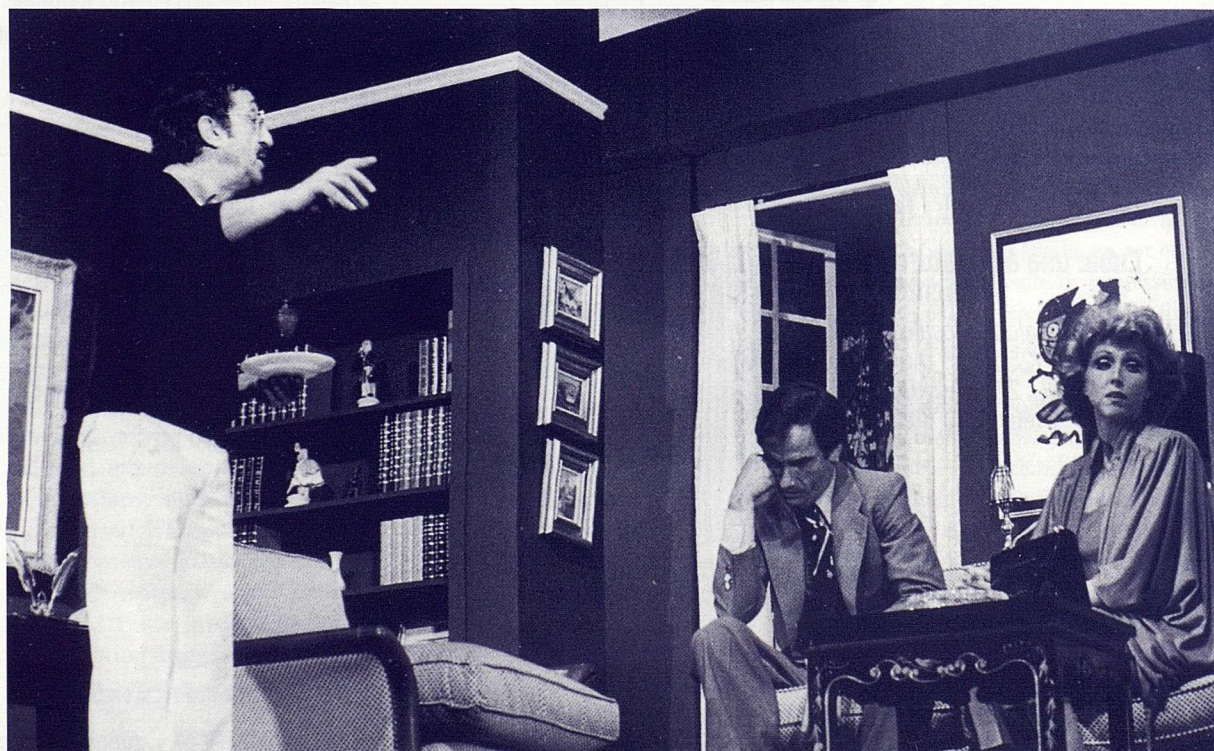
Al llarg de més de cinquanta anys de professió, Xesc Forteza fa feina als diferents oficis i gèneres que integren l'activitat teatral: actor i director, el 1953 inicia també la seva trajectòria d'autor amb *Fi de trajecte*, i fins a trenta peces, entre llargues i curtes, componen les se-

ves obres completes, recentment publicades. Des de 1967 i al llarg de més de trenta anys, la companyia que du el seu nom es converteix en una referència bàsica dels escenaris de les Illes. A part d'això, el creador de *Majòrica* desenvolupa la seva trajectòria dins els estils més diversos: comèdia per damunt tot, però també drama, cabaret, monòleg, revista, i assumeix personatges concebuts per un Molière, un Edoardo de Filippo, un Jean Anouilh o un Miguel Mihura (ara crec que obligatori als instituts).

Curiosament, però, la relació de Xesc Forteza amb el cinema resulta extraordinàriament esquivada, tenint en compte les seves excepcionals habilitats de comediant. Ara mateix només em vénen al cap dues de les seves col·laboracions cinematogràfiques: el seu paper de guàrdia civil, breu encara que inol·lidable, a *El Verdugo*, de Berlanga, amb ocasió del seu rodatge precisament a Mallorca, i la seva participació a una producció crec que titulada *Un, dos, tres, ensaïmades i res més*, també filmada a Palma i que tengué molt poc èxit. Sembla que era l'escenari viu el món de Xesc, més que l'escenari de llauna.

I més que apropar-se ell mateix al cinema, fins i tot propicià que tornés al teatre qualche intèrpret particularment conegut per les seves aparicions a la pantalla: cas del "pobler" Simón Andreu: tot dos, amb Margaluz, interpretaren l'any 79 *Ella, es diputat i s'altre*, versió del propi Xesc d'una peça d'Aldo Benedetti.

La companyia de Xesc Forteza ha volgut dedicar-li el millor homenatge a l'actor, director i autor desaparegut continuant la seva feina, i ho feia aquests dies, al Teatre Principal de Ciutat, amb la comèdia *En tombar es cinquanta*, versió mallorquina de *Prisoner of Second Avenue*, peça del nord-americà Neil Simon que portà al cinema el 1975 Melvin Frank, amb Jack Lemmon, Anne Bancroft, Gene Saks i (quines voltes que fa el món) Sylverter Stallone. Com ell mateix Xesc Forteza, Simon ha viscut un èxit impressionant als escenaris, encara que molt particularment el cinema li ha donat popularitat, adaptant els seus textos. Un altre actor molt conegut gràcies a la pantalla, Richard Dreyfuss, sembla que feia el "presoner" a Londres només fa uns mesos. ■

Constance Collier: Pots plorar sobre la meua espatlla. De totes maneres no pensava banyar-me. Damas del teatro, 1937 de Gregory La Cava